

158). V.-ne ja un ex. en un doc. cancelleresc de 1307 (Finke, *Acta Ar.* I, 251). Molt freqüent en els *Proverbis* d'En Cervera: «*Sitot* latí no say, / En Guillem de Cervera, / als plans començaray / plan' obra vertadera / ---» (v. 1, i passim).

Com és sabut *sitot* pertany també a l'occità trobador: «S'eu fos en cort on hom tengués dreitura, / de ma domna, *sitot* s'és bon' e bela, / me clamera, qu'a tan gran tort mi mena / ---», Peire Vidal: Appel, *Chr.*, 24.2, i veg.-ne allí mateix sengles exs. de Vaqueiras, Aurenga, G. d'Espanha i *Cansó d'Antiocha* (i més en *PSW* i Rayn. v, 239). A penes cal dir, doncs, que se'n serveix bastant el nostre Cerverí, p. ex. en la lífrica 23/29, on repeteix en tristiciu ritornello: «però *sitot* me soy falenz / e nonchalenz, / lais temps passar / ---» (vv. 11, 27, 43, 49, 75, 84, 93). Riquer no coneix el mot, i creient que *si tot* significa 'però, no obstant ---', puntua malament i per amor del seu malentès hi afegeix (de la seva trivial minerva), un rutinari vers que no va escriure el poeta ni figura en els mss. («no só fals, camjanz ne volvenz»).

Algun cop té un valor un poc diferent, més aviat 'mentre' que 'encara que': «e'l rossinyol fes lays / al mils que poc e may; / però, *sitot* cantava, / dins e'l cor sospirava, / e regardava adés / sos fills, que l'eren prés», *Faula del Rossinyol*, v. 73. N'hi ha un cas, isolat, car no fou castellà, en l'Arx. de Hita, si bé amb el valor de 'amb que, si és que': «assí dueña pequeña, *si todo* amor consentia, / no ha plazer del mundo que en ella non se sienta» (*B Amor*, 1611c), poeta de geni més confiat i alegre que el nostre Cerverí, però que no s'estigué, quan li convé, d'imitar-lo.

Sinó 'només': resultà de la suma de *si* + *no*, en frases com *si aquell no*, o *si no aquell* que tenien el valor de 'si no és que fos aquell'. Antigament es troben sovint els dos membres separats encara, tot i que el sentit de tot plegat és ja 'llevat de, excepte': «no li prés fam de rès què veés, *si* dè la corona *no*, qui molt era bela, que bona serà nat qui la porà portar ên son cab» (Reixac, Q., 32.11) és com si digués *sinó de la corona --- que serà nat en bona hora ---* (en l'orig. fr. hi ha *fors=si no*, i *buer=bona hora*); però en el mateix text del S. XIV també el trobem, ja bo i soldat: «Galeàs respós què --- èl se n'irà tot sol *sinó* èl donzel» (24.11), o sigui 'sol, no acompanyat més que pel donzell'. I així el tenim ja a les *Homilies*: «si --- caritat no avie en él, no li tenrie proç a salvament --- aiant com lo seyn qui sona e s trebala, e a negú no té proç *sinó* ad aquels qui l ozen» ('ouen, senten') 1v9.

Fins avui ha continuat en ús pertot («no en tinc *sinó* un» etc.) com alternativa dels més moderns *llevat*, *només*, *sols*, *solament*. I assenyaladament *no --- més que*. Alguns ultra-puristes han cregut que no és tan correcte, «tan català», com *sinó*. Noller escriví «prenent de bona fe com sacrifici útil a la pàtria, lo que no era més que una satisfacció pueril de vanitat» i així ho va publicar a la 1.ª ed. de *La Bogeria* (p. 77), i els irrespectuosos «correctors de català» de les *O. C.* (v. 1, 51) li ho corregiren en *sinó*, capritxosament, car tan bo i català és l'un com l'altre.

En combinació amb un altre *no*, fa el paper d'un 'solament' positiu («no diu *sinó* bones paraules», per exemple). En algunes formes comarcals o revellides de cat. or. es podia ometre el *no*, en llenguatge popular: «tres dies vàrem estar - fèyem *sinó* menjar y beure», romanço (reco. pel barceloní Buxó per a MilàF, *Romancerillo*, 370.1); «Un mal vell s'estarà a casa: / farà *sinó* rondinar» (*Cançons Pop. Cat.* III, 81); i en una carta del jove Verdager: «si escull las corrandes, prenga *sinó* las que li aparegan a V. més aixerdetas» (4-VIII-1866, Epist. Casac. I, 42); ço que ens recorda l'ús de *fora* per 'només' en ross. («n'hi ha *fora* un»). En efecte així solia escriure el poeta: «Las flors d'amor de Déu, / gentil Maria, / dau-me'n un brot a mi, / que les roses d'aci / fan *sinó* espines, / --- / donau-me-la, si us plau, / l'erba florida» segons el facsímil del full espars de les *Cobles de la Divina Pastora*; ell mateix, però, o algú altre en una altra ed. posant-hi «que l'herbeta d'aci / fa *sols* espines» (reimpreses per OsvCardona, *Goigs i C. de Verd.*, 43, 46), amb què guanyà la llengua correcta, però més aviat hi perdé la gràcia i varietat d'estil.

Dins aquest valor general, hi ha, encara, l'ús més colloquial que literari, de *sinó que* amb el paper de 'només és que', 'faig la reserva que': «no't cregas, que d'això de Ridols - *sinó que* mal m'està l' dir-ho, per la pena que m'ha fet - me n'alegro per vosaltres», Mrn. Vayreda (*Puny.* I, III, 80 (68)).

Del sentit limitatiu es va passar a l'adversatiu, que ja no indica restricció ni reserva, *sinó* negació, oposició. En frases com *no dic deu sinó un*, que primerament restringien l'afirmació ('no tant com tu dius, res més que un'), es prengué la reserva per una asseveració oposada: 'és fals que siguin 10, la veritat és que és u'. Amb el valor originari, *sinó* és comú al cat. amb les altres dues llengües cabdals de la Península, i no estrany a l'oc. ni a l'it. (estrany al francès), però en la 2.ª acc. ja només és normal en cat., en cast. i en gascò (*se non que > sounque*), per bé que no hagi restat estrany al portugués (que amb aquest valor més aviat emprà *mas*). En altres llengües els dos valors estan expressats per mots diferents: ll. *tantum, solum, modo*, diferent de *sed, vero*, al. *nur* diferent de *sondern*, però p. ex. l'anglès les acumula també en el seu *but*.

El sentit adversatiu es troba també des dels orígens: «adordonaren que negú obrer --- qui fassa cayrós, no gaus trer brac del motle ab mà *sinó* ab regla» a. 1285 (*RLR* IV, 362). Ajustant-se amb *que*, prengué, de més a més, el paper d'introduir una proposició coordinada de sentit oposat, ll. *imo, it. anzi*, ús que ja es troba en el S. XIV: «--- per ço com no curà de defendre ne créxer l'emperi, *sinó que* s donà a voluptats, morí per ses pròpies mans» a. 1393 (Rubió, *Docs. Cult. Cat. M-E. CDXXI*): paper amb el qual el cat. antic va usar més sovint la partícula *ans* (veg. Fabra, *Coord. i Subord.*, 7).

Sovint en tals casos va acompanyat i reforçat per *també* («no sols et permeto anar-hi *sinó que també* t'acompanyaré»). Amb aquest valor s'admet, en un es-